

РЕЦЕНЗІЯ

доктора медичних наук, професора,
завідувача кафедри громадського здоров'я ФПДО Львівського національного
медичного університету імені Данила Галицького, МОЗ України
Любінця Олега Володимировича
на дисертаційну роботу Тімченко Наталії Федорівни
«Медико-соціальне обґрунтування ризик-орієнтованої моделі
профілактики невиношування вагітності»,
подану до Разової спеціалізованої вченої ради при Львівському національному
медичному університеті імені Данила Галицького, МОЗ України
на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність проблеми невиношування вагітності зумовлена не тільки медичними, але й соціальними аспектами, оскільки невиношування вагітності призводить до зниження народжуваності, високої перинатальної смертності недоношених новонароджених, інвалідизації дітей. Невиношування вагітності відбивається на фізичному і психічному здоров'ї жінки, її сімейному благополуччі, працездатності. Захворюваність недоношених дітей у 15-20 разів перевищує захворюваність доношених, а смертність – у 30 разів. Також негативним показником є тенденція до зростання частоти самовільних абортів та передчасних пологів. В Україні на фоні кризової демографічної ситуації проблема невиношування вагітності набула особливого значення і є актуальною та важливою як в науково-практичному, так і медико-соціальному аспекті.

У зв'язку з вищезначеним, доцільно вказати, що дисертаційне дослідження Тімченко Наталії Федорівни, метою якого було покращити здоров'я жіночого населення та зменшити рівень репродуктивних та демографічних втрат шляхом розробки ризик-орієнтованої моделі профілактики невиношування вагітності, є своєчасним, актуальним і відповідає пріоритетним напрямкам наукової та практичної діяльності системи охорони здоров'я в нашій державі.

Дисертаційна робота є частиною комплексних досліджень науково-дослідних робіт кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: «Детермінанти здоров'я сільського населення та тривалості життя» (2018-2022 роки, № державної реєстрації 0118U000099) та «Медико-соціальне обґрунтування шляхів підвищення якості надання медичної допомоги на основі персоніфікованого підходу» (2023-2027 роки, № державної реєстрації 0122U202004).

Дисертаційна робота виконана у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького. Автор є спів виконавицею зазначених науково-дослідних робіт.

2. Ступінь обґрунтованості, достовірності основних положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Тімченко Н.Ф. виконана на сучасному науково-методологічному рівні. Основні напрямки дослідження, які покладені в основу дизайну роботи, ґрунтуються на аналізі сучасної наукової літератури та даних соціологічного дослідження.

Дизайн дисертаційної роботи передбачав п'ять етапів. На першому етапі дослідження автор узагальнила результати міжнародних та вітчизняних наукових досліджень з питань профілактики невиношування вагітності. Всього проаналізовано 191 джерело літератури, з них 158 латиною та 33 кирилицею. Проведений літературний огляд дозволив узагальнити досвід попередження невиношування вагітності у різних країнах та виокремити фактори ризику, які його провокують.

На другому етапі відбулося визначення мети, завдань дослідження, а також вибір методологічного інструментарію. На цьому етапі був складений план дослідження, вибраний об'єкт дослідження, обраховано необхідний обсяг статистичних сукупностей, види досліджень, їх часові інтервали та місця проведення збору матеріалів дослідження.

На третьому етапі роботи проведено ретроспективний аналіз показників невиношування вагітності серед жіночого населення України та Львівської

області за період з 2014 по 2021 роки та здійснено прогнозування показників даної патології до 2026 року, а також проаналізовано стан кадрового забезпечення лікарями акушер-гінекологами.

На четвертому етапі наукового дослідження було визначено поведінкові, екстрагенітальні та інфекційні фактори ризику, які могли би мати несприятливий вплив на перебіг вагітності. Автором проведено соціологічне дослідження серед двох груп жінок. Групу дослідження склали 403 жінки після самовільного переривання вагітності, передчасних пологів чи із загрозою невиношування вагітності. До групи контролю увійшло 402 жінки із фізіологічним перебігом вагітності та породіллі з доношеною вагітністю.

Завершальний п'ятий етап дисертаційного дослідження включав формування мобільного застосунку для профілактики невиношування вагітності та наукове обґрунтування персоніфікованої ризик-орієнтованої моделі попередження невиношування вагітності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, базуються на застосуванні репрезентативних та сучасних методів дослідження. Теоретичне обґрунтування напрямку досліджень, їх обсяг та отримані результати із застосуванням сучасного статистичного аналізу дозволяють вважати, що отримані наукові положення, висновки та практичні рекомендації є обґрунтованими та достовірними.

Отже, достовірність інтерпретації дисертаційного матеріалу на основі використання в роботі сучасних методів дослідження, достатня для статистичної обробки кількість досліджень, якість їх аналізу та сучасність методології є поза сумнівом.

3. Ступінь новизни наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових працях

Здобувачкою Тімченко Н.Ф. визначено прогностичні тенденції щодо невиношування вагітності в Україні та у Львівській області зокрема.

Дисертанткою вперше доказово сформовано та обґрунтовано комплекс чинників ризику, які при поєднаній дії впливають на виникнення патології невиношування вагітності у жінок репродуктивного віку.

У дисертаційній роботі розроблено та впроваджено практичний мобільний додаток «Індивідуальний прогноз щодо виникнення патології невиношування вагітності».

Тімченко Н.Ф. було сформовано інноваційну персоналізовану ризик-орієнтовану модель профілактики невиношування вагітності.

4. Важливість результатів дослідження для науки та практики, шляхи їх використання

За результатами проведеного дослідження визначено комплекс ключових чинників ризику, які при поєднаній дії спричиняють невиношування вагітності. Сформовано логістичну модель прогнозування невиношування вагітності. Опрацьовано та впроваджено у практику мобільний застосунок «Індивідуальний прогноз щодо виникнення патології невиношування вагітності».

Під час дослідження проведено розробку практичної ризик-орієнтованої моделі профілактики невиношування вагітності у жінок репродуктивного віку, яка дасть змогу прогнозувати перебіг вагітності та покращити тактику ведення вагітних жінок і жінок у прегравідарний період. Авторкою розроблено методичні рекомендації з персоніфікованого ризик-орієнтованого прогнозування та профілактики невиношування вагітності.

Результати дослідження суттєво доповнюють теорії соціальної медицини, громадського здоров'я й акушерства та гінекології в частині сучасних знань щодо попередження невиношування вагітності, а також вони є впроваджені у навчальний процес кафедр медичних закладів вищої освіти та у роботу сімейних лікарів і лікарів акушерсько-гінекологічної служби.

5. Апробація результатів дисертації, повнота викладу основних наукових положень, висновків та практичних рекомендацій

За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць, з них: 4 статті у наукових фахових виданнях (у тому числі 1 – у журналі, що входить до наукометричної бази даних Scopus); 1 методична рекомендація, 1 свідоцтво про авторський твір та 6 друкованих праць у матеріалах і збірниках наукових конгресів і конференцій, що відображають апробацію матеріалів дисертації.

Основні положення дисертаційного дослідження були представлені та

обговорені на V науково-практичній конференції з міжнародною участю «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення» (Харків, 28 жовтня 2022 року); II International Scientific and Practical Conference «The modern vector of the development of science» (Philadelphia, USA, 05-06 January 2023); Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt.: «Choroby pandemiczne i epidemiczne - epidemiologia, badania kliniczne» (Lublin, 25 Marca 2023); на міжнародній мультидисциплінарній науковій інтернет-конференції «Світ наукових досліджень. Випуск 19» (Тернопіль, Україна – Переворськ, Польща, 23-24 травня 2023 року); XX міжнародній науковій конференції студентів, молодих вчених та фахівців, присвяченої 30-річчю відродження медичного факультету «Актуальні питання сучасної медицини» (Харків, 25-26 травня 2023 року) та на Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Розвиток системи громадського здоров'я України в умовах війни та післявоєнної відбудови» (Ужгород, 5-6 жовтня 2023 року).

Результати дослідження, а саме ризик-орієнтована модель попередження невиношування вагітності та опрацьований мобільний застосунок «Індивідуальний прогноз щодо виникнення патології невиношування вагітності» впроваджено у роботу КНП ЛОР «Львівський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики», АСМ №5 КНП «Львівська 1-а міська клінічна лікарня імені князя Лева», КНП «Жовківська лікарня» та Пологовий будинок Ковельського ТМО.

Теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі на кафедрі соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кафедрі соціальної медицини та організації охорони здоров'я Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова та на кафедрі соціальної медицини та громадського здоров'я Івано-Франківського національного медичного університету.

Важливим є впровадження відповідних змін у чинне законодавство України. Авторка брала участь у підготовці законопроектів № 5873 від 30.08.2021 р. та № 6306 від 12.11.2021 р. у частинах, що стосувались

електронного документообігу та програми медичних гарантій Основ законодавства України про охорону здоров'я.

6. Загальна характеристика дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Тімченко Наталії Федорівни побудована за традиційною схемою наукових рукописів відповідно до вимог ДАК, викладена на 187 сторінках друкованого тексту, в тому числі на 116 сторінках основного тексту. Робота складається із анотації, змісту, переліку умовних позначень та скорочень, основної частини зі вступом, аналітичним оглядом релевантних інформаційних джерел, матеріалами і методами досліджень, 5 розділів власних досліджень з аналізом та узагальненням їх результатів, висновків та практичних рекомендацій, списку використаних джерел (191 найменування, із них 158 латиною та 33 кирилицею). Робота ілюстрована 24 рисунками, 21 таблицею, містить 7 додатків.

Назва дисертації відповідає змісту. Текст дисертації логічний, написаний літературною науковою українською мовою.

У вступі до дисертації доведена актуальність досліджуваної проблеми, показаний зв'язок роботи з науковими програмами та планами, мета і чітко окреслені завдання, наукова новизна і практичне значення роботи, особистий внесок здобувача, апробація роботи та публікації за матеріалами дисертації.

У першому розділі дисертації наведені загальні уявлення про патологію невиношування вагітності; проаналізовано українські та зарубіжні джерела літератури щодо основних факторів ризику, які впливають на невиношування вагітності, а також, вітчизняний та міжнародний досвід, щодо використання профілактичних заходів для запобігання невиношування вагітності; науково обґрунтовано необхідність розробки моделі попередження невиношування вагітності з врахуванням умов реалій сьогодення.

Другий розділ включає підрозділи з ретельним описом дизайну та методів дослідження, використаних при виконанні даної роботи. Для досягнення визначеної мети дослідження було розроблено його дизайн, що передбачав виконання 5 взаємопов'язаних етапів із застосуванням 10 методів дослідження, що в цілому забезпечило послідовність виконання роботи, дозволило

опрацювати отримані результати власних досліджень, систематизувати їх та сформулювати висновки. Програма дослідження та її методичний апарат спрямовувались на вирішення поставлених завдань і отримання достовірних результатів, які стали основою для персоніфікованої ризик-орієнтованої моделі попередження невиношування вагітності.

Дослідження проводили у відповідності до принципів Гельсінської Декларації, Конвенції ради Європи про права людини і біомедицини, відповідних законів України, сучасних біоетичних норм щодо безпеки для здоров'я пацієнток, з отриманням інформованої згоди та конфіденційності особистих і медичних даних.

У третьому розділі представлено аналіз динаміки та прогнозування поширеності невиношування вагітності в Україні та у Львівській області. Результати дослідження показали, що за 8-річний період (2014-2021 роки) як в Україні, так і у Львівській області спостерігалася тенденція щорічного зростання показника співвідношення загального числа невиношування до загального числа вагітностей. Число самовільних абортів в Україні мало чітку тенденцію до щорічного зниження, водночас у Львівській області динаміка самовільних абортів показала зростання їх числа у 2015, 2018, 2019 та 2020 роках та спадання у 2016, 2017 та 2021 роках, не дивлячись на щорічне зниження чисельності жіночого населення фертильного віку у даному регіоні. Порівняння рівнів самовільних абортів серед жінок фертильного віку у Львівській області та в Україні показало, що рівень цього показника у Львівській області щорічно був вдвічі нижчим порівняно з середніми показниками в Україні. В цілому, за аналізований період середні показники невиношування вагітності щорічно на Львівщині були меншими, порівняно з аналогічними середньорічними показниками в Україні. Це аргументує використання цих даних, як організаційного компоненту у розробці профілактичних програм щодо попередження невиношування вагітності. Отримані прогностичні показники засвідчують, що за інших незмінних умов у 2026 році в Україні показник співвідношення кількості невиношування до загального числа вагітностей становитиме 6,37 випадків невиношування на 100 вагітностей, а у Львівській

області 5,38 випадків невиношування на 100 вагітностей.

Четвертий розділ присвячений встановленню найбільш важливих факторів ризику невиношування вагітності. Дисертантом виокремлено 14 чинників, які дозволяють прогнозувати виникнення патології невиношування вагітності з точністю 90,34%, це: емоційна перенапруга/стрес; відсутність першого ультразвукового та біохімічного (ХГЛ і РАРР-білок) скринінгів; герпес 1 типу (губи, ніс) в анамнезі; хламідійна інфекція в анамнезі; COVID-19 в анамнезі; ангіна в анамнезі; алергічний риніт/синусит; аутоімунний тиреоїдит; наявність діабету I типу; застосування штучної інсемінації; надання переваги вину серед алкогольних напоїв; вживання додатково препаратів йоду в дозі менше 200 мкг на добу з моменту коли знала про вагітність до кінця вагітності та фолієвої кислоти у дозі менше 400 мкг на добу з моменту коли знала про вагітність до кінця 16 тижнів вагітності або взагалі їх не вживання; сімейний стан; тривала робота біля комп'ютера.

У п'ятому розділі представлено розроблену персоніфіковану профілактичну модель, яка може бути застосована лікарями загальної практики / сімейними лікарями та лікарями акушер-гінекологами з метою формування груп ризику серед вагітних жінок, щодо виникнення патології невиношування вагітності з подальшими діями, спрямованими на проведення профілактики для попередження виникнення даної патології. Для цього авторкою був опрацьований мобільний застосунок «Індивідуальний прогноз щодо виникнення патології невиношування вагітності», який власне дозволяє прогнозувати ризик патології вагітності та є ключовим елементом ризик-орієнтованої моделі попередження невиношування вагітності. У системі профілактичної моделі попередження невиношування вагітності на первинному рівні надання медичної допомоги передбачено 3 ключових вектори роботи: збір інформації; аналіз отриманої інформації; опрацювання та реалізація управлінських рішень, яка включає обов'язковий контроль за їх виконанням та отримання зворотного зв'язку щодо ефективності пропонованої Моделі як від лікарів, так і від пацієнток.

Висновки дисертації логічно впливають зі змісту роботи, є

обґрунтованими, чітко сформульованими, відповідають меті та поставленим завданням дослідження.

Практичні рекомендації ґрунтуються на матеріалах дисертаційної роботи, сформульовані грамотно, логічно і можуть бути рекомендованими для використання у клінічній практиці.

7. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Рукопис дисертаційної роботи Тімченко Наталії Федорівни «Медико-соціальне обґрунтування ризик-орієнтованої моделі профілактики невиношування вагітності» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 Медицина перевірено на плагіат. У рукописі дисертаційної роботи не встановлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікацій, фабрикації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертанткою наукового дослідження.

Аналіз матеріалів дисертації та публікацій здобувачки не виявив порушення авторкою академічної доброчесності. Дисертаційна робота Тімченко Н. Ф. є оригінальною завершеною науковою працею.

8. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувачки

За якістю та стилем викладення дисертаційного матеріалу робота повністю відповідає сучасним вимогам до дисертаційних робіт. Дослідження проведені з використанням сучасних репрезентативних методик, що дозволило авторці отримати достовірні результати, зробити обґрунтовані висновки та практичні рекомендації. Дисертація насичена професійною лексикою. Проте, у тексті подекуди зустрічаються описки, орфографічні та пунктуаційні помилки, які принципово не впливають на суть дисертації.

У ході наукової дискусії хотілося б отримати від дисертантки відповіді на такі запитання:

1. За якими критеріями Ви відбирали чинники ризику для подальшої розробки персоніфікованої моделі профілактики невиношування вагітності?

2. Яка можлива роль Громадських організацій в імплементації розробленої профілактичної моделі в практичну охорону здоров'я?

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Тімченко Наталії Федорівни «Медико-соціальне обґрунтування ризик-орієнтованої моделі профілактики невиношування вагітності» є завершеною науковою працею, яка містить нове вирішення наукової задачі, а саме: покращення здоров'я жіночого населення та зменшення рівня репродуктивних та демографічних втрат шляхом впровадження ризик-орієнтованої моделі профілактики невиношування вагітності та їх ключового елементу – мобільного застосунку «Індивідуальний прогноз щодо виникнення патології невиношування вагітності», який дозволяє лікарям загальної практики / сімейним лікарями та акушер-гінекологам амбулаторно-поліклінічних закладів охорони здоров'я прогнозувати ризик патології передчасного переривання вагітності.

За методичним рівнем, актуальністю, обсягом спостережень, науковою новизною та практичною цінністю дисертаційна робота відповідає існуючим вимогам п. п. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її авторка Тімченко Наталія Федорівна заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент, доктор медичних наук, професор,

завідувач кафедри громадського здоров'я ФПДО

Львівського національного медичного університету

імені Данила Галицького МОЗ України

Любінець О.В.

